

Communicatieprotocol boviene tuberculose

Tuberculose is een infectieziekte die zowel bij mens als dier voorkomt en wordt veroorzaakt door een bacterie van het *Mycobacterium tuberculosis* complex. De term 'rundertuberculose' is in dit document gereserveerd voor *M. bovis* infecties bij dieren en '*Mycobacterium bovis* tuberculose' voor ziekte door deze bacterie bij de mens.

In dit protocol worden de interventies beschreven die de organisaties nemen voor de bestrijding van boviene tuberculose en wordt specifiek aandacht besteed aan samenwerking en communicatie daar waar er overlappende terreinen zijn tussen de volksgezondheid en de diergeneeskunde. Het communicatieprotocol is bedoeld voor medewerkers van de afdelingen tbc-bestrijding van GGD'en en van het NVWA Incident en Crisis Centrum (NVIC) van de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit. In het voorliggende protocol wordt niet ingegaan op de transmissie en het voorkómen daarvan van *Mycobacterium tuberculosis* tussen mens en dier, omdat het om uitzonderlijke gevallen gaat en dit slechts enkele keren gerapporteerd is in de literatuur. Er zijn in de regel geen maatregelen nodig als een patiënt met besmettelijke tuberculose veroorzaakt door *M. tuberculosis* frequent contact heeft gehad met dieren.

M. tuberculosis is meestal - in meer dan 98% van de gevallen - de veroorzaker van tuberculose bij de mens. *M. bovis* wordt in Nederland jaarlijks bij circa 10 tuberculosepatiënten geïdentificeerd. *M. bovis* is regelmatig veroorzaker van ziekte en uitbraken bij de veestapel. In de eerste helft van de vorige eeuw kwam overdracht van *M. bovis* tussen mens en dier veel voor. Boviene tuberculose is een klassiek voorbeeld van een zöonose.

Zowel de veterinaire als de humane gezondheidszorg nemen maatregelen op hun terreinen om transmissie onder dieren en mensen te beperken. Het NVIC heeft in 2014 een 'Draaiboek afhandelen verdenking en besmetting rundertuberculose' opgesteld en de Commissie voor Praktische Tuberculosebestrijding (CPT) stelde in 2014 de richtlijn 'Tuberculose bron- en contactonderzoek' vast (1).

In dit protocol worden drie situaties beschreven:

1. Verdenking rundertuberculose op een rundveebedrijf
2. Bevestiging/besmetting rundertuberculose op een rundveebedrijf
3. Vaststelling *M. bovis* tuberculose bij de mens

1. Verdenking rundertuberculose op een rundveebedrijf

Het NVIC krijgt één van onderstaande meldingen, waardoor er een 'verdenking rundertuberculose' op een rundveebedrijf ontstaat:

- a) Er wordt geïnformeerd over rundertuberculose bij een rundveebedrijf elders in Europa, en er is vanuit dit bedrijf vee geëxporteerd naar een Nederlands bedrijf.
- b) Er wordt een melding gedaan van klinische symptomen van rundertuberculose bij een dier (meestal landbouwhuisdieren, gehouden dieren, wild, enz.)
- c) Er wordt melding gedaan dat er bij de slacht of bij sectie van dieren letsel verdacht van tuberculose is aangetroffen.
- d) Er is een positieve of dubieuze tuberculinatie bij dieren die in Nederland getest zijn voor export of andere doeleinden.

Communicatie NVIC

1. NVIC informeert de veehouder.
2. NVIC informeert schriftelijk de burgemeester van de gemeente waarin het bedrijf gelegen is.
3. NVIC informeert schriftelijk de afdeling infectieziektebestrijding van de GGD waar het bedrijf gelegen is.

Acties NVIC

NVIC verklaart rundveebedrijf verdacht en start onderzoek van de dieren.

- Bij melkvee: extra maatregelen conform Draaiboek rundertuberculose.
- Bij bedrijf met publieksfunctie: geen toegang meer voor publiek.
- Indien er geen infecties worden gevonden heft NVIC de verdenking op en informeert bovengenoemde partijen (veehouder, gemeente, GGD) ('verdacht-af brief'). De GGD onderneemt geen acties.
- Indien er infecties worden gevonden: zie volgende paragraaf 'Bevestiging rundertuberculose'. NVIC bereidt opwaartse en neerwaartse tracering voor van verplaatste dieren van en naar bedrijven in Nederland en buitenland.

2. Bevestiging/besmetting rundertuberculose op een rundveebedrijf

Rundertuberculose is bevestigd als bij bacteriologisch onderzoek (kweek) van sectiemateriaal van zieke of tuberculine-positieve of dubieus-positieve dieren *M. bovis* wordt aangetoond. Het bedrijf wordt al als besmet beschouwd, en als dusdanig afgehandeld, als de PCR van het sectiemateriaal positief is. De officiële besmetverklaring ontvangt het bedrijf pas bij een positieve uitslag van het bacteriologisch onderzoek.

Communicatie NVIC (besmetbrief)

1. NVIC informeert de veehouder.
2. NVIC informeert de burgemeester van de gemeente waarin het bedrijf gelegen is.
3. NVIC informeert de afdeling infectieziektebestrijding van de GGD waar het bedrijf gelegen is. In principe schriftelijk, maar ook eerst telefonisch in bijzondere gevallen: bij open tuberculose, bij bedrijven met publieke functie (bijv. zorgboerderij) en bij veel maatschappelijke onrust.
4. NVIC informeert de Regionaal Veterinair Consulent (RVC'er) en Regionaal Tuberculose Consulent (RTC'er) met aandachtsgebied boviene tuberculose.

Acties NVIC

- Tuberculine-positieve of dubieus-positieve dieren worden geruimd en afgevoerd naar het Centraal Veterinair Instituut (CVI) voor onderzoek.
- Contactdieren worden na 60 dagen opnieuw getuberculineerd.
- NVIC doet opwaartse en neerwaartse tracerings van verplaatste dieren naar en van bedrijven in Nederland en buitenland. Deze bedrijven worden verdacht verklaard en vee wordt getuberculineerd. Bij buitenlandse contactbedrijven wordt de betreffende CVO (Chief Veterinary Officer) door de Nederlandse CVO op de hoogte gesteld.
- Indien er transmissie bij het vee wordt vastgesteld, kan besloten worden om ook de andere aanwezige zoogdieren op het bedrijf te onderzoeken.

Acties GGD

- Indien er transmissie bij het vee wordt vastgesteld, dan vindt contactonderzoek plaats van personen die dagelijks betrokken zijn bij de verzorging van het vee in de stallen (1^e ringscontacten) en verder conform de CPT-richtlijn Bron- en Contactonderzoek.
- Indien er contactonderzoek onder personen heeft plaatsgevonden koppelt de GGD de resultaten van het contactonderzoek terug aan het NVIC en aan de RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose.

Terugkoppeling:

Vervolgstappen en communicatie worden bepaald in overleg met minimaal NVIC, de afdeling tbc-bestrijding van de GGD, de RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose en de RVC'er.

3. Vaststelling *M. bovis* tuberculose bij de mens

Acties GGD

- In het kader van contactonderzoek bij een patiënt met *M. bovis* tuberculose onderzoekt de GGD de humane contacten volgens de CPT-richtlijn Bron- en contactonderzoek.

Communicatie GGD

Als er sprake is van een besmettelijke vorm van *M. bovis* tuberculose (longtuberculose of urogenitale tuberculose) en als er intensief contact is geweest met dieren/veestapel dan:

1. GGD informeert NVIC. (Nadat de patiënt hierover op de hoogte is gebracht).
2. GGD informeert de RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose.
3. GGD koppelt uitslagen contactonderzoek terug aan NVIC en de RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose.

Acties NVIC

- NVIC onderzoekt na risicoinschatting al dan niet de contactdieren en koppelt bevindingen terug aan de melder (GGD).

Terugkoppeling:

Vervolgstappen en communicatie worden bepaald in overleg met minimaal de afdeling tbc-bestrijding van de GGD, het NVIC, de RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose en de RVC'er.

Contactgegevens personen aandachtsgebied boviene tuberculose cq samenstellers protocol

NVIC

tel. 088-223 37 73

e-mail: vic@vwa.nl

(Regionaal Veterinair Consulenten zijn te benaderen via NVIC)

RTC'er met aandachtsgebied boviene tuberculose

Sophie Toumanian

tel. 06-20 40 84 28

e-mail: s.toumanian@ggdtwente.nl

KNCV Tuberculosefonds

Niesje Jansen

tel. 070-427 09 80/ 06-344 99 830

e-mail: niesje.jansen@kncvtbc.org

Literatuur

1. CPT-richtlijn Tuberculose bron- en contactonderzoek. Den Haag: Commissie voor Praktische Tuberculosebestrijding, KNCV Tuberculosefonds; 2014.
(<http://www.kncvtbc.nl/sites/publickncv.antenna.nl/files/regelgeving/35.200.pdf>)